

OMEP- Israel - ישראל
 Organisation Mondiale Pour L'Éducation Préscolaire
 Organización Mundial Para La Educación Preescolar
 World Organization for Early Childhood
 ארגון עולמי למען הילד בגיל הרך

העמותה הישראלית
 למען הילד בגיל הרך

ע.ר. 58-007-689-1

20.12.17

לכבוד
 הגב' אורה חכם,
 יו"ר הפורום ציבורי למען שוויון הזדמנויות בחינוך

שלום רב,

הנדון: תגובה להצעת תכנית פעולה מטעם העמותה למען הילד לגיל הרך
 (נדונה בישיבה של הפורום הציבורי למען שוויון הזדמנויות בחינוך (19.12.17))

א. **חינוך בגיל הרך מתחיל מלידה:** אנו סבורות שיש חובה לכלול בתוכנית ילדים בשכבת הגיל לידה עד שלוש, ולתת להם עדיפות גדולה בשל חשיבות הגיל. מחקרים רבים מצביעים על תרומת ההתערבות בגיל הצעיר להשתלבות עתידית בחברה ובקהילה, בהיבטים של תעסוקה, בריאות פיזית ונפשית, מניעת עבריינות ועוד. מחקרי אורך (דוגמת אלה של פרופ' הקמן, חתן פרס נובל לכלכלה) מצביעים בבירור על יעילות כלכלית לטווח ארוך עבור המדינה. המסמך המוצע ע"י הפורום הציבורי למען שוויון הזדמנויות בחינוך מתייחס לילדים במערכת החינוך מגילאי הגן ולא מגיל לידה. התעלמות מקבוצת גיל זאת היא קריטית, ובלעדיה כל התוכנית עומדת על כרעי תרנגולת.

ב. **התייחסות דיפרנציאלית:** קבלת טיפוח/חינוך מותאם מגיל לידה ללא הבדל של דת, מוצא אתני ועוד, היא, לכל הדעות, זכות בסיסית אוניברסאלית. אנו סבורות כי בצד זכות זו, חייבת להיות התייחסות דיפרנציאלית, ובה העדפה ברורה לילדים ממיצב חברתי-כלכלי נמוך. ההתייחסות הדיפרנציאלית תתבסס על דירוג:

- ברמת יישוב - ליישובים עם דירוג מיצב נמוך
- ברמת שכונה - לשכונות בערים עם דירוג מיצב נמוך
- ברמת ילד - לילדים מסוימים בשכונות האלה

ג. **איתור מוקדם של קשיים התפתחותיים כדרך לצמצום פערים:** פערים מתחילים להיווצר בגיל צעיר מאוד, כבר משלב הלידה. קשייהם של תלמידים, במבחי פיזה, לדוגמה, לא התחילו בגיל ביה"ס, הם התחילו בשלב מוקדם בהרבה, בתקופת הינקות. על כן, נדרש איתור מוקדם. זיהוי מוקדם של קשיים התפתחותיים (מוטוריים, רגשיים-חברתיים, שפתיים, קוגניטיביים), הוא קריטי למניעת פערים ובעל חשיבות גבוהה ביותר בגילאי לידה עד שלוש. לזיהוי הקשיים וטיפול בהם, יש משמעויות עצומות לגבי הישגים לימודיים וכשירות חברתית ורגשית בעתיד.

האיתור המוקדם נעשה היום, בדרך כלל, בתחנות טיפת-חלב. יש לבחון את יעילות התהליך ולהעמיק אותו. בנוסף לכך, יש לקיים איתור ואבחון במסגרות החינוכיות ובמרכזים לגיל הרך. יש צורך **בפיתוח כלים לאיתור, אבחון והערכה** - אלה לא קיימים היום, ובהכשרת אנשי מקצוע לשימוש מיטבי בכלים הללו לצורך אבחון הילדים הזקוקים לסיוע. אנו סבורות שיש למנות **גוף מרכזי אחד**, אליו ינוקז המידע שנאסף במהלך איתור הקשיים של הילדים. גוף זה יעשה שימוש יעיל במידע ויכוון את הילדים להתערבות וטיפול מיטביים המותאמים לצרכיהם, לצורך שיפור ההתפתחות. מכאן שהערכה מוקדמת היא קריטית בתוכנית לצמצום פערים בחינוך, בתנאי שתשמש בסיס להתערבות/טיפול ולהערכת היעילות של תכניות ההתערבות.

OMEP- Israel - ישראל
 Organisation Mondiale Pour L'Éducation Préscolaire
 Organización Mundial Para La Educación Preescolar
 World Organization for Early Childhood
 ארגון עולמי למען הילד בגיל הרך

העמותה הישראלית
 למען הילד בגיל הרך

ע.ר. 1-689-007-58

ד. ההתערבות החינוכית בגילאי לידה עד שלוש מתקיימת בשתי רמות לפחות.
 • **רמת הקשר הורה-ילד:** ההורים הם המורים הראשונים של הילד. הם מהווים גורם מרכזי בהתפתחותו הקוגניטיבית והחברתית-רגשית. תהליך זה מתחיל מיום הלידה, ולעיתים אף קודם לכך. יש חשיבות רבה בהדרכת הורים במטרה להעצים אותם בתפקידיהם ההוריים, כדי לקדם את התפתחות התינוק והפעוט שלהם, אזרח המדינה לעתיד. הדרכה זו תפעל במרכזים לגיל הרך, בטיפות החלב ובמקומות נגישים נוספים.

• **רמת מסגרות הטיפול/חינוך לתינוקות ופעוטות:** יותר ממחצית התינוקות והפעוטות במדינת ישראל נמצאים במסגרות חינוכיות (מעונות יום, פעוטונים, משפחתונים). אבות ואימהות צעירים יוצאים לעבודה ומפקידים במסגרות הללו תינוקות מגיל 3 חודשים. התמונה המאפיינת את המסגרות הללו עגומה למדי (בלשון המעטה). הקשיים מתבטאים בהיבטים של הכשרת הצוותים והדרכתם, תהליך ההסמכה של המטפלות, תכניות פדגוגיות מתאימות, שכר המטפלות, תנאים פיזיים ואחרים. קיים מחסור עצום במעונות מפוקחים שכן, רק כרבע מהמסגרות לילדים בגיל זה מפוקחות על ידי המדינה. ניתן להצביע על פער משמעותי באיכות הטיפול בישובים השונים. תמונה זו מובילה לפערים בכל תחומי ההתפתחות וביניהם הפער ברמת ההישגים וברווחה החברתית-נפשית. יש למנוע את הפערים הללו ולטפל בהם כבר בינקות.

ה. טיפול/חינוך הוליסטי: בגיל הרך יש חשיבות לחינוך/טיפול הוליסטי המתייחס לכל תחומי ההתפתחות. מכאן חשיבות תכלול השירותים הניתנים לילד הצעיר ולמשפחתו, על ידי הגורמים השונים. לשמחתנו, המדינה הכירה בצורך זה ונתנה לו ביטוי **בחוק המועצה לגיל הרך שנחקק ב 26 ביולי 2017 ואשר הגדיר את תפקידיה וסמכותה**. אנו מציעות להחיל תפיסה ארגונית-מתכללת זו גם בשלטון המקומי באמצעות מינוי אחראי יישובי, על החינוך בגיל הרך מלידה ועד גיל 6 לפחות.

ולבסוף, בדיון עלו 2 הצעות חשובות:

- לאמץ את הפרדיגמה של יונסקו המתייחסת ללמידה לאורך החיים, בחינוך הפורמאלי והלא פורמאלי גם יחד (ואזי נכללים בה זכותם של ילדים לחינוך מלידה וגם החינוך לתפקידים בחיים הבוגרים ובכללם הורות),
- לקבוע בחקיקה סל זכויות אוניברסאלי-בסיסי לתלמיד בכל גיל, ואשר עליו תתווספנה ההשקעות בתכניות ושירותים נוספים למי שזקוקים להזדמנויות מוגברות.

כל המוצע לעיל צריך להוות חלק בלתי נפרד מהתוכנית של הפורום הציבורי למען שוויון הזדמנויות בחינוך כדי לטפל בבעיית הפערים בחינוך.

בברכה,

פרופ' עפרה קורת

חברת הנהלה בעמותה למען הילד בגיל הרך
 וראשת תוכנית הריס, אוניברסיטת בר-אילן

דר' תמר ארז

יו"ר העמותה למען הילד בגיל הרך